

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЙЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 17 (1024) Красавік 1968 г.

Год выдання 13-ы

Цана 2 коп.

Марыя Раманоўская працуе даярнай у калгасе «Памяць Леніна» Клецкага раёна. Памяць аб правяду працоўных мы збераглі ў назвах плошчаў і вуліц, прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў, інстытутаў. Імя Леніна носіць Бабруйскі машынабудаўнічы завод, прадунію янога — помпы — вы бачыце на здымку справа ўверсе, Беларускі ўніверсітэт (унізе злева), рэспубліканская бібліятэка сталіцы (уверсе злева), Помнік Уладзіміру Леніну (у цэнтры) — на адной з лепшых плошчаў Мінска.

Грамадскасць Савецкага Саюза, сацыялістычных краін Еўропы, Азіі, Амерыкі, працоўныя капіталістычнага свету адзначаюць у гэтыя дні 150-годдзе з дня нараджэння Карла Маркса — заснавальніка навуковага камунізму, геніяльнага мысліцеля, палымянага рэвалюцыянера, настаўніка і правадыра сусветнага пралетарыяту. А праз два гады мы будзем урачыста святкаваць 100 год з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна — прадаўжальніка вучэння Карла Маркса і Фрыдрыхса Энгельса.

Маркс адказаў на пытанні, якія былі пастаўлены на парадак дня ўсім ходам гістарычнага развіцця. Ён здзейсніў найвялікшы пераварот у грамадскай свядомасці чалавецтва, выпрацаваў навуковы светапогляд пралетарыяту, які правільна адлюстроўвае законы гістарычнага развіцця.

Маркс ператварыў сацыялізм з утопіі ў навуку, Ленін зрабіў яго нашай рэчаіснасцю. Ленін не толькі развіў і ўзбагаціў марксізм, але і ажыццявіў ідэю навуковага камунізму ў рэвалюцыйнай практыцы, заклаў фундамент першай у свеце дзяржавы працоўных, аб'яднаных сацыялістычнай грамадскай уласнасцю, адзінаствам карэнных інтарэсаў.

Вучэнне Леніна, справа Леніна стала справай нашага жыцця. Нашы дзеды разам з Леніным здабывалі роўнасць і свабоду, права на хлеб і працу. Бацькі нашы пабудавалі светлы гмах сацыялізма. Унукам давалося закладваць асновы вышэйшай ступені бяскласавага грамадства — камунізма, ствараць яго матэрыяльна-тэхнічную базу. Ад умукаў эстафеты прайоўдзе да новага пакалення, якое ўнясе сваю долю ва ўмацаванне і развіццё Савецкай краіны, яе росквіт.

Для нас сталі анахранізмам такія з'явы капіталістычнага ладу, як прыватная ўласнасць на фабрыкі, заводы, шахты, шляхі зносін, як эксплуатацыя і беспрацоўе. Сацыялізм стварыў новы тып грамадства, дзе пераадолююцца рэшткі сацыяльнай няроўнасці, зацвярджаюцца фактычная роўнасць нацый і народнасцей.

СПРАВА НАШАГА ЖЫЦЦЯ

Цяпер, калі мы будзем камунізм, паскараецца выраўніванне ўзроўню эканамічнага і культурнага развіцця народаў нашай краіны, адбываецца збліжэнне і ўзаемае абагачэнне сацыялістычных нацый, няспынна развіваюцца агульныя рысы ў іх культуры, духоўным абліччы. Усё паўней разгортваюцца жыццёвыя сілы кожнай нацыі і народнасці.

За прыкладамі далёка не трэба хадзіць. Суайчыннікі нашы за мяккай добра памятаюць тую Беларусь, якую яны пакінулі паўвека і больш назад. Сёння гэта багацейшая краіна. У Беларусі ёсць нафта і калійныя солі, жалеза і каменны вугаль, першакласныя будаўнічыя матэрыялы. Беларусь — гэта рэспубліка магутных самазвалаў і вылічальных машын, сусветна вядомых вучоных і пісьменнікаў, край высокай культуры і самабытнага мастацтва.

Сацыялізм — вось тая натхняючая сіла, што адраділа беларускую нацыю, дала ёй шырокі прастор для ўсебаковага развіцця. Мы маем свае школы, вышэйшыя навучальныя ўстановы і навукова-даследчыя інстытуты, палатны культуры і дэмы адпачынку. Мы знайшлі ў нетрах нашай зямлі багатыя паклады і паставілі іх на службу людзям.

Беларускія хаты, што спрадвеку асвятляліся лучынай, мы залілі морам электрычнага святла. Мы паставілі ў калгасны музей саху і далі селяніну трактар, машыну, камбайн. Усё гэта мы зрабілі, ператвараючы ў жыццё справу Леніна, за 50 савецкіх год.

Вучэнне Леніна ўспрынялі і абагацілі не толькі камуністы Краіны Саветаў. Яно стала справай мільёнаў працоўных нашай планеты. Сіла ўздзеяння ленынізму на лёс чалавецтва велізарная. Вядомы англійскі вучоны Джон Бернал піша: «Ленін жыў да гэтага часу. Ён належыць не толькі Савецкаму Саюзу, але і ўсяму чалавецтву. Ленін — натхняючы прыклад для нас; мы жывём і змагаемся пад непасрэдным уздзеяннем яго ідэй... Там, дзе іншыя вялікія людзі бачылі толькі той ці іншы аспект рэчаіснасці, ён бачыў усё. Ён бачыў рэчаіснасць не як штосьці статычнае, а ў руху; ён зразумеў сілы, якія вызначылі гэты рух, і навучыўся кіраваць імі».

Сапраўды, пад уздзеяннем ідэй Кастрычніка, ідэй ленынізму ў свеце адбыліся велізарныя перамены. Утварылася сусветная сацыялістычная сістэма. Адбываецца крушэнне ганебнай імперыялістычнай сістэмы каланіялізму. Народы многіх краін, якія заваявалі сваю незалежнасць, дамагліся права на свабоду і суверэнітэт, шляхам свайго далейшага развіцця выбралі не капіталізм з яго жорсткай сістэмай прыгнечання і эксплуатацыі, а сацыялізм.

Ідэя Леніна сёння валодаюць розумам мільёнаў людзей свету. Імя Леніна даўно ўжо стала сімвалам новага свету.

— Голас яго, — пісаў А. М. Горкі, — усё мацней, усё больш пераможна гучыць для працоўных усёй зямлі, і ўжо няма такога кута на ёй, дзе б гэты голас не абуджаў волю рабочага народа да рэвалюцыі, да новага жыцця, да будаўніцтва свету людзей роўных. Усё больш упэўнена, трывала, па-спяхова робяць вялікую справу вучні Леніна, нашчадкі яго сілы.

абодвух бакоў — клопат адміністрацыі аб умовах працы і быту работнікаў і намаганні апошніх больш паспяхова выконваць вытворчыя планы.

КАРЭСПАНДЭНТ. Прывядзіце, калі ласка, некалькі тыповых для калектыўных дагавораў абавязацельстваў.

УЛІЦІН. Кола пытанняў і мерапрыемстваў, якія ахопліваюцца гэтымі дагаворамі, вельмі шырокае і шматбаковае. У іх звычайна прадугледжваюцца абавязацельствы адміністрацыі па ахове працы рабочых і паліпшэнню тэхнікі бяспекі. У дагаворах вызначаны таксама памеры грашовых выплатаў за больш прадукцыйную працу. Адміністрацыя бярэ на сябе абавязацельствы ўдасканалваць вытворчасць, ствараць умовы для павышэння прадукцыйнасці працы рабочых і, значыць, іх заробаткаў. У дагаворах запісваецца, колькі павіна быць пабудавана новых кватэр для рабочых за кошт прыбытку прадпрыемства, як будзе арганізаваны адпачынак рабочых і іх дзяцей і многае іншае.

КАРЭСПАНДЭНТ. Як вядома, зараз у нас у прамысловасці, на транспарце, у будаўнічых арганізацыях ажыццяўляецца эканамічная рэформа. Скажыце, якія змены ўносіць яна ў абавязацельствы калектыўных дагавораў?

УЛІЦІН. Змены гэтыя датычаць галоўным чынам заробатнай платы і прэміявання. З пераходам на новую сістэму работы ў росце аплаты працы рабочых большую ролю, чым раней, сталі адгрываць фонды матэрыяльнага заахвочвання. Зараз у гэтыя фонды паступае значна больш адлічэнняў ад прыбытку прадпрыемстваў. Чым вышэй прыбытак, тым большыя і адлічэнні. Значыць, і больш прэміяў, розных надбавак да заробатнай платы атрымліваюць рабочыя.

Усё гэта знаходзіць адлюстраванне ў калектыўных дагаворах. Звернемся да фактаў. На Мінскім камвольным камбінаце летас выпуск валавой прадукцыі ў параўнанні з папярэднімі годам павялічыўся больш чым на 6 працэнтаў. Рэалізацыя яе

дазволіла камбінату атрымаць звыш плана прыбытак у суме двух мільёнаў рублёў. У адпаведнасці з дагаворам добрая палавіна пайшла ў фонд матэрыяльнага заахвочвання. За яго кошт для рабочых камбіната пабудавана каля 120 кватэр, дзіцячы сад на 280 месцаў (заўважу, гэта дзевятая ўстанова на камбінаце), уведзены ў эксплуатацыю спартыўна-турысцкі лагер «Юнацтва» на возеры Нарач, у якім адпачывае ўжо 800 чалавек. І гэта яшчэ не ўсё. За кошт фонду матэрыяльнага заахвочвання да 500 пецявак у здраўніцы краіны, што былі закуплены камбінатам, прыбавілася яшчэ больш чым 300 пецявак у дамы адпачынку і на турысцкіх базы. Звыш 700 дзяцей рабочых адпачываюць на льготных пецяўках у піянерскіх лагеры камбіната. А заробатная плата камвольшчыкаў узрасла на 7 працэнтаў. Як бачыце, ад паспяховай работы прадпрыемства выйгравае ўвесь калектыў.

Я ўжо гаварыў, што пры заключэнні калектыўных дагавораў устаўляюцца па-

меры грашовых узнагарод за добрую працу. На Гродзенскім тонкасуконным камбінаце, напрыклад, фонд матэрыяльнага заахвочвання ў сёлетнім годзе склаўся 194 тысячы рублёў. Згодна з дагаворам, 113 тысяч з іх будуць выдаткаваны на прэміяванне рабочых.

Альбо прыклад з калектыўнага дагавору Гомельскага заводу сельскагаспадарчых машынаў. У сёлетнім годзе гэтым прадпрыемствам намячаецца пабудаванне каля 300 кватэр для рабочых і служачых, дзіцячы сад на 280 месцаў і маладзёжны інтэрнат для 300 чалавек.

КАРЭСПАНДЭНТ. Уладзімір Васільевіч, ну, вось дагавор паміж адміністрацыяй і калектывам рабочых і служачых падпісан і набыў, як вы казалі, сілу закону. Хто ж будзе ажыццяўляць кантроль за яго выкананнем?

УЛІЦІН. Перш за ўсё, птанні, звязаныя з выкананнем калектыўных дагавораў, разглядаюцца на пасяджэннях прафсаюзных камітэтаў. Іх пастаянных камісій, на

сходах і канферэнцыях рабочых і служачых.

Аб выкананні тых ці іншых абавязацельстваў паведамляюць таксама заводскі друк і радыё. Акрамя таго, на прадпрыемствах праводзяцца рэйды і агляды-правэркі выканання двухбаковых абавязацельстваў вышэйшымі прафсаюзнымі і гаспадарчымі органамі.

У гэтых правэрках актыўна ўдзельнічаюць самі рабочыя. Вынікі абмяркоўваюцца на цакавых, участковых і зменных сходах, а таксама на заводскіх рабочых канферэнцыях. Адміністрацыйныя асобы за невыкананне абавязацельстваў калектыўных дагавораў нясуць дысцыплінарную або адміністрацыйную адказнасць аж да зняцця з пасады.

Зараз калектыўныя дагаворы заключаны на пяці тысяч прадпрыемстваў рэспублікі. Яны сталі своеасаблівымі законам і ўнутранага жыцця прадпрыемстваў, накіраванымі на паліпшэнне вытворчасці, а таксама працы і быту рабочых.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

АДНА СЯМ'Я

Вася — невядомага росту, хударлявы. Побач з магутнымі станкамі здаецца хлапчуком, выпадкова трапіўшым на завод. Але пагаворыўшы з ім, і становіцца зразумелым, што гэта сталы чалавек, якога паважаюць у калектыве і які добра ведае сваю справу. На завод «Прамсувязь» у Мінску Васіль Чуркоў прыйшоў у 16 год.

— Я даў сабе слова, — гаворыць ён, — што як толькі атрымаю пашпарт, займу ў цэху месца бацькі. Ён тут працаваў да вайны токарарам. І я таксама токар.

Працуючы на заводзе, Васіль Чуркоў завочна скончыў дзесяцігодку, зараз займаецца на другім курсе інстытута.

Не было выпадку, каб Васіль Чуркоў застаўся абыякавым да лёсу чалавека. Калі ў Васі памёрла цётка, трое яе дзяцей засталіся сіротамі: бацька іх памёр яшчэ раней. Вядома, іх можна было здаць у дзіцячы дом, дзяржава клапацілася б аб іх. Але хацелася, каб у дзяцей была сям'я. Васю было цяжка, у яго былі свае тры сястры. Ім з маці прыйшлося выходзіць шасцёра дзяцей. Цяпер яны ўжо выраслі. Двое цётчыных сьнюў працуюць на заводзе, а Аня вучыцца ў інстытуце, будзе мастаком.

Васіль Чуркоў — брыгадзір. Аб кожным чалавеку ў сваёй брыгадзе ён клапаціцца, кожны ведае, што да брыгадзіра можна прыйсці за парадамі, за добрым словам. Адночы ў цэх прыйшоў хлопец. Паставілі яго вучнем да старога вопытнага майстра. Але справы ішлі дрэнна, не прывычны быў Аляксей Журкін да працы. Вася папрасіў накіраваць хлопца ў яго брыгаду, і праз некаторы час Журкін стаў токарарам трэцяга разраду.

— Я вельмі ўдзячны Васілю Мікітавічу за дапамогу, — гаворыць ён. — За тое, што ён зрабіў з мяне сапраўднага рабочага.

Побач з Васілём Чурковым працуе не адзін яго вучань. Усім ім дапамог гэты працавіты чалавек. Любоўю і павагай плаціць Васілю таварышы за яго клопаты.

У мінулым годзе ён доўга знаходзіўся ў камандзіроўцы, а ў гэты час завод даў яму новую кватэру. Сябры

перавезлі рэчы, дапамаглі купіць новую мэблю. А як гаспадар вярнуўся, адгулялі наваласелле.

С. БЕНЕНСОН.

ЗАЛАТОЕ ДНО

Звыш 40 тысяч гектараў балот у вярхоўях ракі Случ. Стагоддзямі балотная цаліна хавала ад людзей свае багаты. З пачатку гэтага года меліяратары Случкага будаўніча-мантажнага ўпраўлення павялі рашучы наступ на балоты.

Першая і самая асноўная іх задача — рэгуляванне рэчышча Случы. Гэта работа разлічана на тры гады, але пакарыцелі балот вырашылі скараціць тэрмін у тры разы і закончыць работы да дня святкавання 50-годдзя Савецкай Беларусі. За кароткі час яны пракапалі новае рэчышча даўжынёй у 20 кіламетраў.

У 1969 годзе ў калгасе «Маяк», імя Дзяржынскага, імя Кірава, імя Красіна, «Мір» і іншых гаспадарках будзе асвоена звыш 3 тысяч гектараў асушаных зямель.

М. СЯЗУК.

Случкі раён.

ЛЁС БЫЛОГА ПАСТУШКА

Кожны год прыязджае Пётр Кірылавіч Марочка ў

родны Быцень у госці да братаў і сяцёр. У сям'і Марочкаў іх было аж дванаццаць. Бацька і маці працавалі на чыгунцы. Жылі бедна. Ужо шасцігадовым хлапчуком, перавесцішы цераз плячо торбу са снаданнем, гнаў Пеця кожную раніцу на пашу статак. Хлопчык марыў вучыцца. Бачычы незвычайную прагу сына да ведаў, бацькі яму адзінаму ў сям'і рашылі даць адукацыю.

Яшчэ да рэвалюцыі ў пошуках лепшай долі Марочка выехал ў Расію. Тут 15-гадовым юнаком Пётр скончыў царкоўна-прыходскую школу, потым двухкласнае міністэрскае вучылішча пад Масквой. А яшчэ праз паўгода ён прымаў удзел у Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. У перыяд грамадзянскай вайны П. Марочка быў ваенным камісарам спачатку на Заходнім, а потым на Туркестанскім франтах.

Скончыўся агнявы ваенныя гады, і Пётр Марочка

★

У раёне беларускіх нафтапрамыслаў пачаліся работы па будаўніцтву новага хімічнага гіганта — Мазырскага нафтапрапрацоўчага завода. НА ЗДЫМКУ: земляныя работы на будаўнічай пляцоўцы.

Фота Ч. МЕЗІНА.

працягваў сваю адукацыю. Ён вучыўся ў Гомельскай савецка-партыйнай школе, у Маскоўскай акадэміі камуністычнага выхавання імя Крупскай. У 1939 годзе Пётр Канстанцінавіч Марочка стаў кандыдатам гістарычных навук. З таго часу і да ўходу на пенсію ён быў выкладчыкам у многіх вышэйшых навучальных установах нашай краіны.

Такі жыццёвы шлях беларускага юнака з вёскі Быцень. Зараз ён жыве ў Маскве, але кожнае лета прыязджае дадому, у родныя мясціны, каб адпачыць, сустрэцца з аднавяскоўцамі.

М. РЫМАЧ.

Івацэвіцкі раён.

Некалі ў гарадскім пасёлку Бешанковічы была арцель, якая вырабляла... лапці. Прайшоў час, і на месцы арцелі вырасла фабрыка мастацкіх вырабаў. Цяпер тут шыюць пачаснае бялізну, аконныя шторы, ручнікі, фартухі. Усё гэта аздабляецца мастацкай вышыўкай. Прадукцыя фабрыкі славіцца далёка за межамі рэспублікі. Валя Бакштай на фабрыцы працуе трэці год. Спачатку была швей-вышывальшчыцай, а ў хуткім часе стала мастаком фабрыкі. НА ЗДЫМКУ: Валя БАКШТАЙ.

Фота А. КОГАЛЯ.

СЦЯГ ПЕРАМОГ

Вось ужо 50 год у Крамлі над будынкам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР развіваецца дзяржаўны сцяг нашай Радзімы, Гісторыя яго вядзе свой пачатак з першай савецкай вясны.

У хуткім часе пасля пераезду кіруючых органаў з Петраграда ў Маскву Уладзімір Ільіч Ленін выказаў думку аб тым, што над будынкам былых судовых устаноў, дзе пачаў працаваць рабоча-сялянскі ўрад, павінен развівацца чырвоны сцяг. Матрос з «Аўроры» П. Малькоў, які стаў камендантам Крамля, выканаў даручэнне правадыра рэвалюцыі: над купалам старажытнага будынка запалымею чырвоны сцяг маладой краіны сацыялізма.

У красавіку 1918 года пытанне аб дзяржаўным сцягу краіны абмяркоўвалася на пасяджэнні Савета Народных Камісараў, якое праходзіла пад старшынствам Ул. І. Леніна. У той жа дзень гэта пытанне разглядалася на бальшавіцкай фракцыі УЦВК. А праз некалькі гадзін адбылося пасяджэнне Усерасійскага Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта. Старшынстваваў Я. М. Святлоў ад імя бальшавіцкай фракцыі прапанаваў зрабіць баявы чырвоны сцяг нацыянальным расійскім флагам. Прапанова была прынята аднагалосна. Пазней у верхнім кутку чырвонага сцяга з'явіўся серп і молат — сімвал непахіснасці саюза рабочых і сялян — і пяціканцовая чырвоная зорка, абвядзеная залатой каймой.

За многія кіламетры ад Масквы відаць чырвоны сцяг, які горда лунае над Крамлём, асвятляючы ўсю нашу Радзіму. У дні нацыянальных і рэвалюцыйных свят яго бачаць мільёны людзей за рубяжом, калі ён уздымаецца над будынкамі савецкіх пасольстваў, місій, консульстваў, гандлёвых прадстаўніцтваў.

Многа разоў пад гукі гімна ўздымаўся дзяржаўны сцяг нашай Радзімы на заможных стадыёнах у гонар выдатных перамог савецкіх спартсменаў. Чырвоны сцяг развіваецца на нашых судах, якія плаваюць у морах і акіянах, стаяць у портах зарубежных краін.

КРАЙ МОЕГО БЕДНОГО ДЕТСТВА

В этом письме я хочу рассказать о прошлом родной Белоруссии, каким оно сохранилось в моей памяти.

Белорусский народ, который находился под гнетом царизма, влачил жалкое существование. Земли у крестьян было мало, а у иных совсем не было. Приходилось арендовать землю у помещиков или наниматься в батраки. А как хозяйничали на своих полосках «земельные» крестьяне? Земля обрабатывалась сохой или вручную. При такой обработке урожаи были мизерные.

У большинства крестьян своего хлеба не хватало до весны. Кстати, обмолоченную рожь не веяли, а вместе с мякиной ссыпали в закрома. В таком виде мололи зерно и пекли хлеб. Но и такой хлеб кончался ранней весной, и тогда основной пищей становилась крапива, щавель и другие травы. От такого питания люди слабели, заболели дизентерией, у детей распухали животы. На всю волость был один фельдшер, поэтому лечились у знахарей.

Белорусы в деревнях жили скученно и грязно. В одной хатенке ютилось по 10 и больше человек, тут же держали кур, свиней, телят. Ели из общей миски, вылавливая и выбрасывая на стол тараканов, улавливая с потолка в щи. Кошмарная, нищенская жизнь!

Тяжким бременем ложились на население всевозможные подати. Ежегодно староста или урядник отбирали у крестьян последний скот за недоимки. В такие дни стон, крик, плач и проклятия стояли над деревнями.

Мой отец был казенным лесником в Докшицком лесничестве. Жили мы в деревне Красники. Семья из восьми человек помещалась в убогом домишке. Отец, отбывая военную службу в крепостной артиллерии, научился читать и немного писать. Он и учил нас с братом грамоте. В деревне школы, конечно, не было, но люди понимали, что надо учить детей грамоте. В ту пору в деревни начали заглядывать «бродячие учителя». Приходит человек и говорит: «Я сдал экзамен и могу научить ваших хлопцев грамоте. Плату вы мне положите по рублю за ученика и кормить будете по очереди». Проэкзаменовать такого «учителя» было некому, и мужики, почесав затылки, соглашались, хотя кормить лишнего человека было и накладно, тем более, что сами не каждый день ели досыта. Таким образом и у нас в деревне открылась «бродячая школа», которую мы с братом начали посещать.

Школа вместе с учителем «бродила» из хаты в хату, учились у того, кто кормил учителя. Все ученики от 7 до 15 лет усаживались за один стол, без разделения на группы. Девочек не было ни одной. Наш наставник учил нас читать по букварю, псалтыри и часослову—у кого что было. Ни точек, ни запятых, ни ударений он не признавал. Пока мы все хором читали кто во что горазд, он сидел в отдалении, плел лапти, корзины или вырезал ложки.

На следующую зиму другой такой же «грамотей» учил нас арифметике. Сложение двухзначных чисел начинал не с единиц, а с десятков. Однажды зашел на урок мой отец и, хотя сам был не очень силен в арифметике, понял, что толку от такого учения не будет.

На третью зиму отец отвез нас к своему брату в Вилейку и определил в народное училище. За две зимы я закончил его. Впоследствии мне удалось закончить Докшицкое высшее начальное училище, но это стоило мне и моим родителям огромных усилий. За учение нужно было вносить 8 рублей в год, за языки, немецкий и французский,—по 5 рублей. Книжки и письменные принадлежности стоили дорого. Кроме того, нужно было иметь квартиру и какое-нибудь довольствие.

Отчий дом находился в 25 верстах от Докшиц. Из дому мне привозили родители или кто-нибудь из односельчан, едущих на базар, буханку черного хлеба, картошку и еще что-нибудь из продуктов. Часто приходилось недоедать, но я знал, что родители больше дать не могли. Когда случалось подряд два праздника, я отправлялся домой босиком: обувь была дорогая и приходилось ее беречь. В летние каникулы помогал родителям по хозяйству, собирал грибы и ягоды для продажи. На эти деньги я покупал учебники, тетради.

Сегодняшняя Белоруссия совсем не похожа на край моего бедного детства. Советская власть дала крестьянам землю, построила школы, заводы, фабрики, полностью ликвидировала неграмотность. 1 января 1969 года белорусский народ будет праздновать 50-летний юбилей своего государства. В этот день и я подниму бокал за свою Родину, пожелаю ей больших успехов во втором полувековье.

И. СИНЯВСКИЙ.

Франция.

ЧЫТАЮ З ЗАДАВАЛЬНЕНЕМ

Атрымаў ад вас некалькі беларускіх кніжак і брашур. За ўсё гэта шчырае дзякуй. Найлепшая з іх «Інтрыгі прэзідэнцкага двара» Л. Прокшы. Прачытаў яе аж два разы. У гэтым гумарыстычным

памфлеце — чыстая праўда пра нашага гэтак званага прэзідэнта Міколу Абрамчыка і яго падлізнікаў.

І яшчэ адзін вялікі падарунак ад маці-Беларусі—магнітафонная плёнка з беларускімі песнямі. Як прыемна тут, на чужыне, пачуць свае песні! Бо нават родныя дзеткі і тыя пачынаюць забываць бацькоўскую мову.

Нядаўна ў нас пабываў Маскоўскі цырк. Мы бачылі яго выступленне ў 1965 годзе і з задавальненнем наведвалі яшчэ раз. Пасля прадстаўлення гутарылі з артыстамі на розныя тэмы, а найбольш пра Савецкі Саюз, бо гэта нас асабліва цікавіла.

У бліжэйшы час думаю заехаць да сваіх бацькоў і ўзяць некалькі кніжак для чытання, а таксама некалькі завесці ім. Бацька дастаў у Мінску «На ростанях» Я. Коласа, а я маю «У палескай глушы». Хоццаца ўзяць таксама кніжку «Францішак Скарына», якую ён нядаўна атрымаў.

Ф. КОРБУТ.

Аўстралія.

СМУТКУЕМ РАЗАМ З ВАМІ

Дарагія суайчыннікі! Уся наша сям'я глыбока смуткуе з прычыны гібелі першага касманаўта Ю. А. Гагарына. Увесь свет у жалобе. Памяць аб ім назаўсёды захаваецца ў нашых сэрцах.

М. ГАРОХ.

Бельгія.

Бачыў па тэлевізары пахаванне ў Маскве Юрыя Гагарына і Уладзіміра Сяргіна. Цяжка перажыць такую страту. Гагарын быў першым у космасе, і гэтага людзі не забудуць ніколі.

Я. УШКОЎ.

ЗША.

Сёння радыё данесла вестку аб трагічнай гібелі бясстрашнага героя космаса. Заўчасная смерць абарвала жыццё чалавека, імя якога, упісанае ў гісторыю сем год назад, застанецца ў ёй назаўсёды. Прыміце, дарагія таварышы, і маё спачуванне з найвялікшай пашанай і павагай да памяці незабыўнага Гагарына.

Я. СКУРАТОВІЧ.

ЗША.

Да нас дайшла сумная вестка аб гібелі Юрыя Гагарына і Уладзіміра Сяргіна. Нават не хоццаца верыць, што няма ў жывых таго, кім сем год назад захапляўся увесь свет. Вечна будзе жыць памяць аб верным сыну нашай Айчыны Ю. А. Гагарыну, які адкрыў чалавецтву шлях у космас.

Сям'я Я. ЦІШКОВА.

Англія.

Lenin and Revolution

Scanning American Memoirs Quite a lot has been written about Lenin — the founder and leader of the Communist Party — not only here in this country but elsewhere, too. And that is not surprising for Lenin belongs to all mankind.

The American workers from the «Industrial Workers of the World» trade union in their letter to the Soviet Government (December 1917 — early January 1918), greeted the Government of Lenin and the workers of Russia, and stressed with pleasure the tremendous impact the October Revolution was having on the American working class movement. They wrote that having taken over control and established a new social system, the Russian workers were doing much more than simply building up their own future — they were inspiring and stepping up the revolutionary movement on a scale never before witnessed in the world. The workers, went on the letter, who hitherto had turned a deaf ear to IWW propaganda, after seeing the dawn of a new day in the Far East, were now listening eagerly to what it said.

US bourgeois propaganda tried hard to instil in the masses the concept of the October Revolution, of Lenin, the Bolsheviks and Soviets as a kind of «coup» an «experiment», «anarchy», «dictator», «German agent», etc. But it all came to nothing because the events in Russia had assumed a tremendous scope and were near and dear to millions of people.

Lenin's role in the October Revolution was assessed differently

by people of various classes of society. A. R. Williams, American publicist, unmasking the bourgeois lies and slander directed at Lenin, wrote in his book **Ten Months with Lenin:**

«As Lenin arises in Russia to become the central figure on the world's stage, a storm of controversy rages around him.

«To the terrified bourgeoisie he is a bolt from the blue, an awful portent of nature, a world-devastating scourge.

«To the mystically minded he is the great «Mongolian Slav»...

«...To the reactionary church Lenin is the Anti-Christ.

«To the man in the street Lenin has almost a super-human significance. He is the Maker of the Russian Revolution, the Founder of the Soviets, the cause of all that Russia is today.

«...Certainly any interpretation of history that makes the Russian Revolution hinge upon a single person or group of persons is misleading. Lenin would be the first to scoff at the idea that the fortunes of the Russian Revolution lie in his hands or in the hands of his confreres.

«The fate of the Russian Revolution lies in the source whence it has sprung — in the hearts and hands of the masses. It lies back in those economic forces, the pressure of which has set those masses into motion.

«Fortune, indeed, has been very kind to them. It gave them for guide and interpreter a man with a giant mind and an iron will, a man of vast learning and fearless action, a man of the loftiest idealism and the most stern, practical sagacity. This man was Lenin».

Lenin, the man, was depicted most graphically and clearly by John Reed, who first met Lenin at the session of the 2nd All-Russian Congress of Soviets on October 26 (November 8), 1917. He wrote:

«A strange popular leader — a leader purely by virtue of intellect, colourless, humourless, uncompromising and detached, without picturesque idiosyncrasies — but with the power of explaining profound ideas in simple terms, of analysing a concrete situation. And combined with shrewdness, the greatest intellectual audacity».

Eugene Debs, outstanding representative of the American socialist movement, wrote warmly and affectionately of the Russian revolutionaries, the Bolsheviks, and Lenin. Appealing to US people to help famine-ridden Russia (May 1922), he wrote:

«The Russian revolutionists staked and sacrificed everything in the struggle for human emancipation; fomented by hunger pangs, they fought in rags the combined autocracy of the world; they stood their ground and shed their brave blood not only in their own defence, but to give liberty to the workers of every land on earth».

Thus did Eugene Debs express the international essence of the Great October Socialist Revolution and the selfless struggle waged by the Bolshevik Party led by Lenin. Other Americans besides Debs had made the same appraisal.

A.R. Williams wrote in his article «Lessons of Marxism» that the October Revolution in Russia was not violence and murder

committed by the «Reds» as the bourgeois press would have people believe but a revolution of great humanism. He wrote that he was enraptured by the humanism of the revolution and its noble aims. Whenever he met Lenin and his wife Krupskaya, wrote Williams, he always left with conviction that they impersonated the entire profundity of the humanism of the revolution.

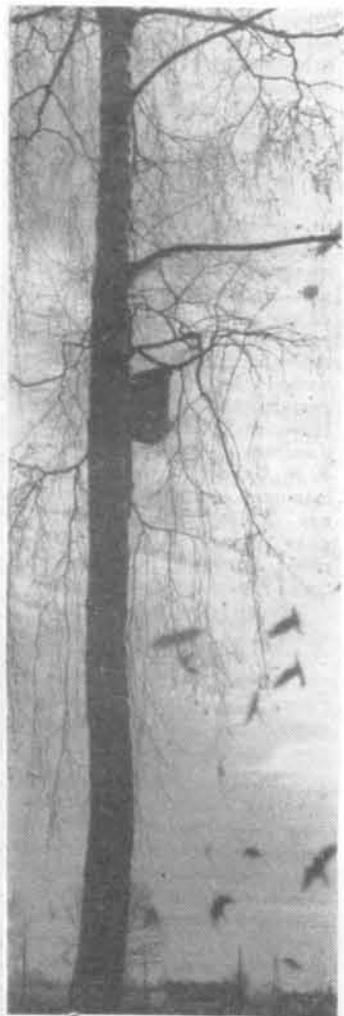
The enemies of the socialist revolution spared no pains to stress the destructive force of the revolution, keeping quiet about its creative aspects. Honest Americans wanted to convey the truth. Louise Bryant (John Reed's wife) wrote in her book **Mirrors of Moscow**, published in the USA in 1923 about the first years of the Soviet State:

«We are wont to think of Lenin as a destroyer, but he is more a builder...»

«Lenin strives for two great things — to westernise Russia and to keep alive the fountain-head of the Soviet State».

Gregory Yarros, the AP correspondent, said that he was always astounded at the absence in Lenin of any thought of power, which so fatally affected ordinary mortals. He was always the same — simple, frank and kind-hearted, a man who never lost his sense of humour. Lenin, he wrote, was in all sincerity simple in his greatness and great in his simple-mindedness.

I. KRASNOV.

Музыкай вяснянаю Разгудзеўся бор. Песняю жаданаю Грымнуў птушак хор.

Сонца ўсміхаецца З вышніх нябес, Промні рассыпаюцца На лугі, на лес.

Уся прырода ясная Па зімовым сне Пяе песні шчасныя Сонечнай вясне.

Сяргей НОВІК-ПЯЮН.

ДВА СТАГОДДЗІ ДРУЖБЫ

Вытокі супрацоўніцтва французскіх і савецкіх вучоных ухадзяць у далёкае мінулае. Аб гэтым сведчаць знаходкі, якія зрабілі ў Парыжскім архіве савецкія даследчыкі Ашот Грыгар'ян і Адольф Юшкевіч.

Мне паказалі фотакопію з арыгінала, які захоўваецца ў французскім акадэмічным архіве. Яму без малага два з паловай вякі. Гэта — пасланне Пятра Першага. Рускі імператар дзякуе французскім вучоным за гонар, які яны аказалі яму, выбраўшы членам Парыжскай акадэміі навук. Пётр Першы паведамляе акадэміі, што яго галоўная мэта — гэта «навука влучнейшым прывесць...». Ён абяцае ў далейшым паведамляць аб усім цікавым, што адбудзецца ў навуковым свеце Расіі. Да паслання была прыкладзена карта Каспійскага мора, толькі што складзеная ў Расіі, а таксама каталог птушак Сібіры.

Гэта пасланне — самы ранні з парыжскіх дакументаў, копіі з якіх былі атрыманы супрацоўнікамі Інстытута гісторыі прыроднаўства і тэхнікі АН СССР пры садзейнічання французскага Нацыянальнага цэнтра даследаванняў па гісторыі навукі і тэхнікі.

Рускіх вучоных у Парыжскую акадэмію прадстаўлялі, як правіла, тыя французскія вучоныя, якія самі пакінулі ў навуцы значны след і ўважліва сачылі за развіццём рускай навукі, падтрымлівалі цесныя сувязі з многімі яе дзеячамі.

Прадстаўляючы ў іншаземныя члены Парыжскай акадэміі рускага матэматыка Пафнуція Чэбышава, французскі матэматык Жазеф Ліувіль адзначыў яго «выдатнае становішча сярод сапраўды творчых геаметраў». У Францыі высока цанілі працы рускага падарожніка Пятра Чыхачова, які атрымаў пры выбарах у акадэмію перамогу над англійскім даследчыкам Афраікі Давідам Лівінгстонам. Надзвычай папулярны ў французскіх навуковых колах быў і рускі даследчык прыроды Карл Бэр, прызнаны ў Францыі «самым вядомым эмбрыёлагам веку».

У Парыжскім архіве знойдзены дакументы аб Ільіу Мечнікаву. Па сутнасці, гэта — грунтоўны нарыс навуковай дзейнасці заснавальніка сучаснай мікробіялогіі, барацьбіта за здароўе і даўгалецце чалавека. «Я сцярджаю без ваганняў, што ў сучасны момант у культурным свеце няма больш вялікага біёлага, чым ён», — пісаў аб ім у Парыжскую акадэмію Іў Дэлаж, абраны за некалькі год да таго замежным членам Пецярбургскай акадэміі навук.

Такое ж захапляючае прадстаўленне на Аляксандра Ляпунова. Напісанае за два гады да яго смерці ў 1916 годзе французскім матэматыкам Шарлем-Эмілем Пікарам, яно адлюстравала глыбокае веданне ў той час у Францыі ўсяго створанага рускім акадэмікам. «Абраўшы яго іншаземным членам-карэспандэнтам, — перакананы быў Пікар, — акадэмія ўнясе ў свае спісы імя выдатнага матэматыка і ў той жа час засведчыць рускай навуцы сваю высокую павагу».

Гэтую высокую павагу, да якой заклікаў Пікар, Парыжская акадэмія аказвала рускай навуцы і пасля ўстанавлення Савецкай улады. Калі ў 1928 годзе паўстала пытанне аб абранні новага члена-карэспандэнта па секцыі мінералогіі, французскія вучоныя назвалі акадэміка Уладзіміра Вярнадскага. За чатыры гады да таго ў Парыжы выйшлі лекцыі, якія прачытаў Вярнадскі ў Сарбоне.

Французскаму выданню кнігі Вярнадскага папярэднічала, як сведчаць архіўныя дакументы, другая падзея ў гісторыі Франка-савецкага навуковага супрацоўніцтва. Усяго толькі за некалькі месяцаў да таго на суд Парыжскай акадэміі была прадстаўлена «Акціаграфія» Юлія Шакальскага, якая ўвабрала ў сябе працягла назіранні рускага географа, акціаграфа, картографа. Акадэмія прысудзіла аўтару класічнай працы адну са сваіх прэмій, а пазней ён быў абраны членам-карэспандэнтам па аддзяленню географіі і навігацыі.

За два з паловай стагоддзі членамі-карэспандэнтамі Парыжскай акадэміі сталі рускія матэматыкі, астраномы, географы, анатомы, золагі, хімікі, мінералагі, фізікі, глебазнаўцы. У вялікім спісу — такія выдатныя савецкія вучоныя, які акадэмік Дзмітрый Скабеліцын, Віктар Амбарцумян, Андрэй Калмагораў, Леанід Сядоў, Сяргей Собалеў.

А. ЛЮБАРСКИ.
АДН.

ТОЛЬКІ ФАКТЫ

Савецкая Беларусь рыхтуецца да свайго пяцідзесяцігоддзя. Мы шмат у гэтыя дні гаворым аб дасягненнях рэспублікі, аб тым, як змянілася пры Савецкай уладзе жыццё беларускага народа. Пабываў я нядаўна ў Карэліцкім раёне. Як жылося тут людзям раней, да прыходу Савецкай улады, пра гэта, відаць, няма патрэбы расказаць, бо чытачы «Голасу Радзімы», напэўна, памятаюць мінулае. А вось як стала... Зрэшты, прывяду некалькі фактаў.

□ За апошні год 110 працаўнікоў сельскай гаспадаркі раёна папяралі сваё здароўе ў лепшых здарўніцах краіны — Есентуках, Сочы, Трускаўцы, Друскінінкі і ў сваіх беларускіх санаторыях — «Крыніцы», «Нарач» і іншых. 74 чалавекі пабывалі ў дамах адпачынку, у тым ліку ў доме адпачынку «Свіцязь», пабудаваным на сродкі калгасаў Карэліцкага і Наваградскага раёнаў.

□ Звадкаваны газ — гэта ўжо не навіна. Ім карыстаюцца ў раёне сотні сем'яў. Сёлета будзе ўстаноўлена яшчэ 350 газавых пліт.

□ У раёне шмат тэлевізараў. Напрыклад, у вёсцы Сняўская Слабада Ярэміцкага сельсавета іх прыходзіцца ў сярэднім па аднаму на тры сям'і. Але людзі не губляюць цікавасці і да кі-

но. Карэліцкія кінафікатары — перадавыя ў вобласці.

□ Шырока вядзецца культурна-бытавое будаўніцтва. Сёлета адкрыліся новыя сельмагі ў вёсках Далматаўшчына, Плужыны, Аюцэвічы, магазіны будуюцца ў Турцы, Загор'і, Ярэмічах, Калгас імя Я. Коласа ў Мірацічах, а калгас імя Калініна ў Малюшычах пабудавалі новыя фельчарска-акушарскія пункты.

□ Славяцца сваімі якасцямі карэліцкія ласункі: іх на працягу васьмі дзесяці гадоў выпускае адзін з цэхаў раённага харчовага камбіната. Цяпер тут вырабляецца пяць відаў карамелі. Вывучаць вопыт карэліцкіх майстроў прыязджаюць спецыялісты цукерачнай вытворчасці ўсёй рэспублікі.

□ Мікалай Арцюх... Імя гэта добра вядома ў раёне. Юнак з вёскі Заполле ў час Беларускай акупацыі ўзначаліў падпольны райком камсамола і загінуў ад рук дэфензівы. Хутка мужнаму падпольшчыку будзе ўзведзены помнік.

...Наогул, дзе б ні пабываў у раёне, адчуваеш імкліваю плынь нашага бурлівага часу. Людзі асвойваюць забалочаныя землі і пракладаюць новыя дарогі, нанова перабудоўваюць вёскі...

М. СІНЯЎСКИ.

Гродзенскі хіміка-тэхналагічны тэхнікум — новая навучальная ўстанова рэспублікі. Ён рыхтуе спецыялістаў па абсталяванню хімічных заводаў, эксплуатацыі аўтаматычных канструкцый, тэхнікаў па тэхналогіі мінеральных угнаенняў і кіслот. Цяпер у сценах тэхнікума займаюцца 675 юнакоў і дзяўчат. НА ЗДЫМКУ: студэнткі Алена БАБКО і Валянціна МАКСИМАЎЦАВА на практычных занятках у лабараторыі хіміі.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

ЯК СПРАВЫ, АД'ЮТАНТ?

Калі вам трапіць у рукі кніга Героя Савецкага Саюза В. І. Казлова «Людзі асобага складу», звярніце ўвагу на змешчаны там здымак: лясная паляна, летні дзень, шчыльна прытуліўшыся адзін да другога, сядзяць беларускія партызаны. У першым радзе, які размясціўся проста на траве, зусім яшчэ маленькі хлапчук. Ён у пілотцы, крыху ссунутай на бок, у салдацкай гімнасцёрцы, пашытай спецыяльна для яго, з афіцэрскай партупеяй.

Гэты фотаздымак зроблены пасля таго, як Толя Дзялендзік трапіў да партызан. За ім замацаван нізенькі, але рухавы конік, яго верны сябра. Усе навокал з павагай называюць дзевяцігадовага хлапчука Толем-ад'ютантам. Ён ужо прызвычаўся да сваіх абавязкаў: ад'ютант Васіля Іванавіча Казлова выконвае ўсё хутка і старанна. Адно толькі засмучае хлапчука: вельмі ж яны, яго абавязкі, лёгкія і не рызыкаўныя. Ну, які ж ён партызан, ды яшчэ паручэнец самога камандзіра Мінскага злучэння народных месціцаў? У бой яму не паложана, у разведку і на дыверсіі — таксама! Адвезці пакет у штаб ці даставіць тэрміновую дэпешу на радыёстанцыю — вось і ўсе яго справы.

Аб чым ён думае, хлопчык у пілотцы, перад аб'ектывам фотаапарата?

Можа, успамінае бацьку-агранома, першы дзень вайны і развітанне з ім, непазнавальным у вопратцы салдата з рукзаком за плячымі. Маці абняла яго без слёз, ляманту і лішніх слоў. Але пасля ўсю ноч не заснула...

Можа, успамінае зімовы вечар сорак другога года. Фашысты ўвараліся тады ў іх вёску Амговічы, што на Случчыне, пачалі хапаць усіх, на каго мелі падарэччэ, што тыя звязаны з партызанамі. Толкам яны нічога не ведалі — інакш бы перш за ўсё арыштавалі Веру Іванаўну, маці Толі. Яна была сувязной партызан з ліпеня сорак першага, з самага пачатку акупацыі Случскага раёна. Спачатку карнікі яе не чапалі, а накінуліся на мужчын — дзядулю Івана Іванавіча Прастака і шаснаццацігадовага Міколу, Талевага дзядзьку. Дзед быў непрымірым ворагам гітлераўскага «новага парадку» — чырвоны воін у грамадзянскую, бацька камуніста. Яго павялі першым. Неўзабаве глуха прагучалі выстралы. Затым усіх, хто быў у хаце, — і мужчын, і жанчын — замкнулі. Назаўтра карнікі расстралялі Міколу, а затым прыйшлі па Толіка. Адзін з карнікаў падганяў: «Трэба

хутчэй і гэтага канчаць, помсціць будзе...» Але другі запырачыў: «Дзе там! Малы яшчэ. Ліха з ім, няхай жыве пакуль». І Толію адпусцілі разам з жанчынамі.

Жорсткая расправа над роднымі не спалохала Веру Іванаўну, яна працягвала выконваць свае абавязкі сувязной партызанскіх груп. Але цяпер гэта было яшчэ больш небяспечна: Дзялендзікаў перасялілі ў другую хату, побач з якой жыў паліцай. З вокнаў яго дома добра было відаць, хто заходзіў да Дзялендзікаў і хто выходзіў ад іх. Не сёння-заўтра Веру Іванаўну маглі высачыць і схопіць. Тады ж, летам 1943 года, па заданню Васіля Іванавіча Казлова прабралася ў іх вёску баявая група. Яна павінна была забяспечыць і сапраўды забяспечыла пераход сям'і Дзялендзікаў у лес, да партызан.

— Але якой цаной? — успамінае Анатоль Андрэвіч. — Шлях быў не блізкі і вельмі небяспечны. За наша жыццё заплаціў сваім камандзір групы. Ён быў забіты ў перастрэлцы, калі мы перасякалі чыгунку, якая моцна ахоўвалася немцамі. Вельмі балюча было ад таго, што дзеля нас ён не збярог сябе!

Позняй восенню 1943 года самалёт даставіў у Маскву з лясой Мінскай вобласці Веру Іванаўну і Толію. Да вызвалення Мінска Дзялендзікі жылі ў суровай ваеннай Маскве. Толіа вучыўся ў школе, Вера Іванаўна працавала ў Беларускай штабе партызанскага руху. А заканчваў школу Толіа ўжо ў Мінску. Тут і паступіў у медыцынскі Інстытут.

Чаму ён вырашыў стаць урачом? На гэта пытанне адказаць не проста. Толькі адно ведае: выбар прафесіі, якая стала прызначаннем, справіў усяго жыцця, якой, між іншым, ён удзячы і за тое, што стаў драматургам, — такі выбар зроблены не без парады яго вялікага сябра — Васіля Іванавіча Казлова.

Як бы ні быў заняты дзяржаўнымі справамі ўчарашні партызанскі генерал, выбарны старшыней Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, ён заўсёды знаходзіў час сустрэцца з Анатолем Дзялендзікам. І так ужо ў іх павялося, што сустрэчы гэтыя не былі кароткачасовымі і нязменная пачыналася са слоў: «Добры дзень, ад'ютант! Як справы? Сядай бліжэй і расказвай падрабязна».

— Пасля смерці бацькі, — гаворыць Дзялендзік, — не было ў мяне большай страты, чым смерць Васіля Іванавіча. І няма ў мяне другой ма-

ры, чым стварыць яго светлы, бясконца дарагі вобраз.

З Анатолем Дзялендзікам я пазнаёміўся два гады назад у Беларускай акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы. У той вечар там ішла прэм'ера нікому яшчэ не знаёмай п'есы «Выклік багам». Ды і імя яе аўтара — ардынатар рэспубліканскай псіхіятрычнай бальніцы — упершыню з'явілася на тэатральных афішах Мінска. Зразумела, аўтар хваляваўся, гутарка ў мяне з ім не клеілася. Але, як хутка высветлілася, боязь была дарэмнай. Дэбют пачынаючага драматурга прайшоў паспяхова. П'еса «Выклік багам» заняла трынаццаць месца ў рэпертуары купалаўцаў. А ўслед за ім яе паставілі больш сямідзесяці тэатраў краіны.

У Міністэрстве культуры Беларусі мне паведамілі, што «Выклік багам» — адзін з найбольш папулярных цяпер спектакляў у тэатрах рэспублікі. Па колькасці прадстаўленняў і ліку глядачоў у 1967 годзе ён займаў на беларускіх сценах вядучае месца.

«Савецкая драматургія ўзбагачаецца з прыходам у яе новых маладых пісьменнікаў, якія свежасцю сваіх талентаў уносяць новыя рысы ў літаратуру і садзейнічаюць развіццю яе лепшых традыцый», — так сказана ў дакладзе чацвёртаму з'езду пісьменнікаў ССССР, які адбыўся ў маі мінулага года. Дакладчык, вядомы савецкі драматург А. Д. Салынскі, сярод імён маладых таленавітых драматургаў назваў імя Анатоля Дзялендзіка, які, паводле яго слоў, «умацаваў назірыць беларускай драматургіі».

Брэсцкі абласны драматычны тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі (дарэчы, тут упершыню ўбачыла святло рампы п'еса «Выклік багам») першым паставіў і другую п'есу А. Дзялендзіка «Грэшная каханне», якая была прэміявана на нядаўнім рэспубліканскім конкурсе. Герой новага твора Дзялендзіка — гэта партызаны Вялікай Айчыннай вайны.

— Вельмі прыемна, — гаворыць драматург, — што акрамя брэсцкага яшчэ тры тэатры нашай рэспублікі — мінскі імя Янкі Купалы, гомельскі і гродзенскі — праявілі цікавасць да майёй другой п'есы, выказалі жаданне паставіць яе.

Ён памаўчаў, усміхнуўся і дадаў:

— Пасля, можа быць, паспрабую напісаць камедыю, гарэзліваю, дзёрзкую ў лепшым сэнсе гэтага слова...

А. ЭВЕНТАЎ.

ПРАЦУЮЧЫ НАД ВОБРАЗАМ ПРАВАДЫРА

Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Анатолий Дзямянавіч Шыбнёў яшчэ студэнтам Ленінградскай Акадэміі мастацтваў задумаў карціны аб Ільічу. Ён наведаў музеі, вывучаў фотадакументы і матэрыялы аб жыцці і дзейнасці Леніна.

Цяпер шырока вядомы творы беларускага мастака, якія ўваскрашаюць вобраз вялікага правадыра. Карціна «Ёсць такая партыя!» экспанавалася на Усебеларускай мастацкай выстаўцы ў Мінску, а таксама на Усесаюзнай мастацкай выстаўцы ў Маскве і атрымала ўсеагульнае прызнанне. Сюжэтам гэтага палатна паслужыў адзін з важных момантаў у гісторыі нашай партыі. Летам 1917 года на I Усерасійскім з'ездзе Саветаў лідэр меншавікоў Цэрэтэлі заявіў, што ў Расіі няма ніводнай палітычнай партыі, якая ў даны момант магла б

узяць уладу ў свае рукі. Вось тады Ленін і сказаў гістарычныя словы: «Ёсць такая партыя!»

У канцы мінулага года мінчане і госці пазнаёміліся з новым творам А. Шыбнёва «Ул. І. Ленін у Кастрычніку», які экспанаваны на рэспубліканскай мастацкай выстаўцы, прысвечанай 50-годдзю Савецкай улады. У цэнтры карціны — Уладзімір Ільіч у расшпіленым паліто, з шапкой у руцэ. Імклівым крокам выйшаў ён са Смольнага, каб сказаць сваё палымнае слова атрадам чырвонагвардзейцаў, якія адпраўляюцца на штурм апошняй апоры Часовага ўрада — Зімяга палаца.

Правадыру пралетарыяту беларускі мастак прысвяціў шэсць палатнаў.

НА ЗДЫМКУ: А. ШЫБНЁУ ў сваёй майстэрні, Д. МАСЛАУ.

ЖЫВОЕ АБЛІЧЧА ІЛЬІЧА

У кінасховішчах «Дзяржфільмфонду» СССР налічваецца 29 ролікаў са здымкамі Уладзіміра Ільіча Леніна. Правадыра здымалі аператары Э. Тысэ, П. Навіцкі, А. Вінклер, А. Лемберг, Ю. Жэлябужскі і іншыя. Пошукі знятых імі плёнак працягваюцца дагэтуль, а тое, што ўжо знойдзена, увайшло ў залаты фонд Ленініяны. Чалавечтва заўсёды будзе ўдзячна тым выдатным майстрам, якія адлюстравалі для нас і будучых пакаленняў жывое аблічча Ільіча.

Першы здымаў Леніна для кіно Аляксандр Лемберг. Гэта было вясной 1917 года. Маскоўская прыватная кантора Ляпешкіна, у якой Лемберг служыў, накіравала яго ў Петраград на экстраную здабычу кінаплёнкі. Аператару пашанцавала купіць яе, і ён было ўжо сабраўся ад'язджаць, але пачуў, што Ленін вярнуўся з эміграцыі і будзе выступаць перад народам. Аляксандр Лемберг затрымаўся ў Петраградзе. Яму ўдалося зняць Леніна, які выступаў з балкона асабняка Кшэсінскай. Выразным атрымаўся на экране зняты А. Лембергам паноўп рабочых, салдат і матросаў, захопленых правадой Ільіча. Яшчэ адну здымку зрабіў ён на Марсавым полі: Ленін выступаў там на мітынг-маёўцы. Цікава, што аператар не пашкадаваў тую самую плёнку, якую з такімі цяжкасцямі даставаў.

Гаспадар быў вельмі абураны, але, не маючы кім замяніць аператара, абмежаваўся толькі вымовай. Неўзабаве кінематаграфія была нацыяналізавана, і А. Лемберг уладкаваўся на працу ў аддзел хронікі кінакамітэта. У далейшым яму неаднаразова даводзілася здымаць Леніна.

Высока ацэньваюць кінематаграфісты кінакадры, знятыя аператарамі Навіцкім і Вярыга-Дароўскім у студзені 1918 года ў Таўрычаскім палацы, калі старшыня ЦВК Я. М. Свядлоў адкрыў устаноўчы сход, на якім прысутнічаў Ленін.

Цяжкі быў 1918 год для Савецкай краіны. У некаторых раёнах панаваў голод. Фабрыкі і заводы спыніліся з-за адсутнасці паліва і сыравіны.

30 жніўня, пасля выступлення перад рабочымі былога завода Міхельсона, быў цяжка паранены эсэркай Фані Каплан Уладзімір Ільіч. Уся краіна сачыла за здароўем правадыра, і калі ён пачаў папраўляцца, у кінакамітэце з неапраўленай цікавасцю чакалі дазволу на яго здымку. Нарэшце, была атрымана звестка, што аператары могуць прыехаць у Крэмуль.

А. Вінклер і А. Лявіцкі рушылі на здымку. В. Бонч-Бруевіч, бліжэйшы супрацоўнік Ул. І. Леніна, успамінаў:

«Уладзімір Ільіч ставіўся да здымак, якімі яго часта турбавалі, з належным цяпленнем і добразначлівацю. У адной з такіх здымак давалася ўдзельнічаць і мне.

Калі Ільіч стаў папраўляцца пасля свайго ранення і калі дактары дазволілі яму хадзіць, мне здалася неабходным зрабіць здымку Уладзіміра Ільіча і паказаць фільм на шматлікіх рабочых сходах. Я сказаў яму, што рыхтуецца здымка ў часе прагулкі яго ў Крамлі. Спачатку ён не вельмі хацеў гэта рабіць, бо быў заклапочаны неадкладнай працай.

— Ну, навошта вам гэта самая здымка, мяне і так бясконца здымаюць.

— Але вас не бачылі рабочыя пасля таго, як вы падняліся з ложка, і хаця ў газетах пра вас пішуць многа, усё роўна рабочыя жадаюць вас бачыць сваімі вачамі. Вы ж яшчэ не ў тым стане зараз, ды дактары вам не дазваляюць выйсці на трыбуну і выступіць з прамовай. Вам лепей будзе паказацца на экране, і ўсе будуць задаволены.

— Так, дактары не дазваляюць, яны занадта суровыя да мяне, — прамовіў Уладзімір Ільіч і нягучна засмяяўся. — Ну, што ж, хадземце...

Мы пайшлі па Крамлі. Апарат зашчоўкаў, фіксуючы першую прагулку Ільіча пасля хваробы.

Калі мы гулялі па Крамлі, сустракалі прахожых, якія са здзіўленнем паглядалі на Уладзіміра Ільіча. Яны аглядаліся, не верачы сваім вачам, што Ільіч зноў на нагах».

Рабочыя вельмі ўзрадаваліся, калі ўбачылі на экране Ільіча здаровым і вясёлым. Гэтыя кадры добра захаваліся да нашых дзён. У музеі Леніна ў Маскве можна паглядзець кадры, дзе зняты Ільіч на кангрэсах Камінтэрна (аператары А. Вінклер, Э. Тысэ, Н. Казлоўскі, Г. Гібер).

Э. Тысэ здымаў Ільіча і ў Петраградзе, і часцей, у Маскве. Выдатна захаваліся кінакадры, знятыя ім на Краснай плошчы ў час пахавання Якава Міхайлавіча Свядлова. Словы апошняга развітання гаварыў Ленін.

З блізкай дыстанцыі здымаў Э. Тысэ Ул. І. Леніна на першамайскім парадзе 1919 года. На Краснай плошчы ў нерухомай стаяць пешыя і конныя войскі, гатовыя ісці на фронт. Э. Тысэ зрабіў здымку войск у той момант, калі Ленін аб'язджаў іх у адкрытай машыне, а пасля ўвайшоў на прыстасаваны пад трыбуну грузавік і выступіў з хваляючай прамовай, поўнай веры ў немінучасць перамогі.

У тагачаснай кінатэхніцы адсутнічаў гук. Мы пазбаўлены магчымасці пачуць жывы голас Леніна з экрана. Але дзякуючы ўмельству Э. Тысэ і ў нашым фільме адчуваем палымнасьць ленинскага тэмпераменту і хваляючую натхненнасць яго аблічча.

А. СЛЕСАРЭНКА.

Генадзь БУРАЎКІН

Сібарочка з ледзяной

[Працяг. Пачатак у №№ 11—13, 15, 16].

Яна марудна павярнулася да афіцэра і папрасіла:

— Стралайце... Стралайце... Афіцэр нічога не адказаў.

Ён паклікаў салдата, які стаяў непадалёк, аддаў нейкі загад і пайшоў, нават не зірнуўшы на Надзю і Ваню.

Салдат зняў з пляча вінтоўку, паказаў дарогу.

Ён прывёў іх у лагер ваеннапалонных. Упіхнуў за калючы дрот, сказаў нешта вартавому і пайшоў.

Надзя і Ваня спыніліся каля самых варот, аглядзеліся. Гэта была вялікая пустка, абнесена калючым дротам. Групкамі ў абдраных шынялях, у ватуўках, пінжаках тут і там сядзелі палонныя. Худыя, няголеныя. У многіх перавязаны бруднымі бінтамі галовы, рукі.

Высокі мужчына ў пінжаку, з абматанай падраным шалікам шыяй, падняўся насустрач, паклікаў:

— Хадзіце сюды! Не стойце там...

Надзю і Ваню пасадзілі ў сярэдзіну. Той, у пінжаку, папытаўся:

— Хто вы? За што?

Як захацелася Надзі выкласці ўсё-ўсё гэтым дарагім, змардаваным людзям! Пра дзетдом, і пра эшалон, і пра Віцебск... Усё раскажаць...

Ваня аперэдзіў яе:

— Сіроты. Хадзілі па вёсках, прасілі есці. Схапілі. Кажуць, у Віцебску сцягі вывесілі. Усіх падазронных хапаюць.

Палонныя зашумелі.

— Ага!.. Бацца!

— Сцягі?.. У Віцебску?..

Да іх праціснуўся зусім малады салдат з шрамам на левай шчаці.

— А можа, вы гэта, — у Віцебску? А?

— Не, — пакруціў галавой Ваня.

— Шкада-а... — палонны расчаравана адсунуўся назад.

«Мы! Мы!» — захацелася крыкнуць Надзі. «Мы гэта зрабілі! Вывесілі сцягі мы!» Хай бы ведалі гэтыя людзі, што яны не проста нейкія прыблуды, а байцы, партызаны...

Але Ваня не даваў ёй сказаць:

— Не мы... другія... Іх не злавілі...

Твары ў палонных пасвятлелі. Яны пачалі наперабой пытацца:

— Што чуваць?

— Як там Масква?

— Партызан многа?

Ваня адказаў асцярожна, узважаючы кожнае слова. Надзя

ажно дзівілася: усё і правільна і — хітра...

— Пра Маскву рознае гавораць. Адны кажучь, што немцы ўзялі яе, другія, — што наша яна... А партызаны ёсць...

Надзя разумела, што Ваня не хоча гаварыць прама, баіцца, каб не было тут правакатараў, але ўсё роўна яе разбірала злосць: мудрыць, круціцца... Сказаў бы, што і ў Бярозаўцы, і ў Заналючках — партызаны. Вось толькі зброі малавата...

Ваню ўсё распытвалі, распытвалі. Ён павесялеў, нават спрабаваў жартаваць.

Але доўга пагаварыць не давялося. Надзю і Ваню паклікалі да варот. Там ужо было некалькі палонных, акружаных фашыстамі і паліцаямі. Двое з іх ледзь стаялі на нагах, увесь час іх падтрымлівалі таварышы.

— Ну, з богам! — весела гукнуў высокі паліцай з вінтоўкай напераве. — Гэта ёсць наш апошні, так сказаць...

Іх вялі да хмызоў. Наперадзе палонныя. Ззаду Ваня і Надзя. З бакоў — паліцай і фашысты. З вінтоўкамі, з аўтаматамі.

«Куды гэта? — думала Надзя. — У Віцебск! Ці ў турму? Ці...» Пра смерць не хацелася думаць. Навошта ім страляць гэтых бяссільных, змучаных палонных, якія ўжо ледзь перастаўляюць ногі?..

Наперадзе спыніліся. Надзя пастаралася разгледзець, што там робіцца, паднялася на дыбачкі, але заўважыла толькі кусты і нейкі роў. Відаць, да вайны тут капалі торф. Зямля каля рова чорная, выкладзеная акуратнымі квадрацікамі.

Паліцай сталі выстройваць усіх па двое. Потым пералічылі. Немец у акулерах абышоў строй, праверыў паперы і махнуў рукой.

— Пачалося... сумна зазначыў паліцай, які стаяў каля Надзі.

Пярэднія пайшлі — і Надзя з Ванем крануліся з месца.

— Кругом! — хтосьці выкрыкнуў там, наперадзе, і адразу сёкнула аўтаматная чарга...

«Усё. — Надзя сцяла зубы. — Расстраляваюць».

Яна перастаўляла ногі і, здаецца, не чула, не бачыла нічога і нікога. Проста ішла туды, да смерці, якую яшчэ засланылі ад яе з Ванем спіны палонных, на шыях. Але вось яе і Ваню спынілі, а палонных пагналі далей. Яны ідуць туды, да рова. Вось ужо каля самага...

— Кругом! — камандуе паліцай, той, што гаварыў пра апошні...

Палонныя паварочваюцца, і ў гэты час — грывіць аўтаматная чарга... Яны падаюць адначасова, так і не расчпіўшы рук. Туды, у роў...

— Шнэлы! — крык над самым вухам.

Надзя бярэ Ваню за руку, сціскае яе моцна-моцна, як толькі можа, і робіць першы крок. Яны ідуць, падняўшы галовы.

— Кругом!

Гэта для іх.

Надзя выпускае Ваню да лонь і пачынае паварочвацца. І ляцяць, ляцяць, ляцяць у іх маленькія, гарачыя кулі. Многа-многа. Яна бачыць тую першую, што цяляе проста ў сэрца. Маленькая. І ўсё расце, расце, расце. Вось яна ўжо, як снарад. Як бомба. І — разрываецца. На момант робіцца светла-светла, а потым вочы закрывае цёмра...

А побач, падломваючы ногі, падае Ваня. І здаецца яму, што разламваецца ягоны самалёт, той, на якім ён павінен быў паляцець у сіняе высокае неба, і падае, падае ў халоднае прадонне блішчэстае крыло з чырвонай зоркай...

Апрытомнела Надзя ад халаду і млоснасці. Расплюшчыла вейкі і проста над сабой убачыла шэрае, ухутанае хмарами неба, цяжкое і нізкае. Яна захацела правесці рукою па твары, каб зняць з вачэй гэтую шэрасць, але рука на слухалася. Штосьці цяжкае прыдавіла — і Надзя ледзьве выслабніла яе. Падняла руку і ў страху заплюшчыла вочы. Уся яна была ў крыві. Кроў запылалася на далоні, на рукаве... Сон... Сон... Яна ўшчыкнула сябе і зноў раскрыла вочы. Не сон.

Яшчэ не зусім апомніўшыся, Надзя ўзняла галаву — і ўсю яе закалаціла. Яна ляжала між мноства людзей. І справа, і злева, падкурчыўшы ногі, закінуўшы галовы, схопіўшыся за жывот, ляжалі людзі. Акрываўленыя... І ўсе глядзелі проста на яе страшным невідучым позіркам. Усе вочы, застылыя і пустыя, скіраваны на яе. Надзя закусіла вусны, каб не закрычаць. І ўбачыла Ваню. Ён ляжаў непадалёк. Без шапкі. Цёмныя валасы зліпліся ад крыві. У кулак сціснуты пальцы левай рукі. І ўвесь твар заліты крывёй.

І тут да яе вярнулася памяць. Яна ўспомніла ўсё: і Віцебск, і паліцай, і фашыскага афіцэра, і страшную каманду: «Кругом!» Успомніла ўсё — і зноў ёй зда-

ЖИЗНЬ И СМЕРТЬ ДОКТОРА КИНГА

Паблізу старажытнага Ісфагана адбылася закладка першага ў краіне металургічнага завода, які ўзводзіцца ў цеснай садружнасці савецкіх і іранскіх спецыялістаў. НА ЗДЫМКУ: савецкія і іранскія інжынеры ля макета аднаго з цэхаў.

Фота Л. ВАРТАНЯНА.

МАРТИН Лютер Кінг родзіўся неграм, і он быў сыном Амерыкі.

Нет, он был пасынком Амерыкі, потому что родился негром.

Его жизнь — это трагедия народа, повинного лишь в черном цвете своей кожи. Его смерть — это муки народа, не покорившегося белым тюремщикам. Чья пуля сразила д-ра Кинга, который всегда был против пуль, против насилия, против слепой вражды между белыми и черными? Шерифы в штате Теннесси под стать своим собратьям в городе Далласе, — они не лезут в карман за словом. И мир уже слышит их ответ: «Полноте, то был не заговор против Кинга, то была всего лишь выходка не в меру горячего стрелка из белых».

Мир знает, что это — ложь. В сторону балкона мотеля Лоррейн, где пуля убийцы настигла д-ра Кинга, навела смертоносное дуло та же Америка, которая во Вьетнаме изрыгает смерть из десятков тысяч дул. Это — Америка нефтяных магнатов, автомобильных королей и военщины Пентагона. Она повсюду одинакова в своих повадках: и дома, в хромированных джунглях Мемфиса, и вдали от дома, в тропических джунглях Вьетнама. Обреченная историей, она хватается за бомбы и пулеметы. Застрыв в политических туниках внутри страны и за границей, она пытается террор превратить в своего рода политику. Как низко должна была пасть мораль правящего класса Соединенных Штатов, если пули и взрывчатка стали для него излюбленными и чуть ли не единственными аргументами! Двадцать с лишним миллионов американских негров, поднявшихся на борьбу за свои гражданские права, знают это по собственному горькому опыту. Они не только изгнанники в собственной стране, — они стали живыми мишенями для тех, кто и в двадцатом веке хотел бы видеть Америку невольничьим кораблем. Многие годы Мартину Лютеру Кингу, посвятившему жизнь борьбе за справедливость, расисты угрожали убийством. Они убили Кинга, но им не убитой справедливости.

Сто с лишним лет назад президент Авраам Линкольн говорил: «Как я не хочу быть рабом, так не хочу быть господином. Вот мое понимание демократии». Что стало с демократическими идеалами великого американца? Они утонули в грохоте оружейных залпов, звучавших у берегов Панамы, в Карибском море, в Тонкинском заливе. Они втоптыны в грязь сапогами морской пехоты, шедшей

усмирать непокорные народы. Они, эти идеалы, испепелены в пламени горящих негритянских кварталов Нью-Йорка, Лос-Анжелеса и Детройта. С заветами Линкольна давно покончено: современные американские господа хотят таковыми остаться. Они хотят и большего — чтобы и рабы оставались рабами.

Однако эпоху, сметающую дворцы, нельзя упрятать в жилище дяди Тома. Мартин Лютер Кинг писал: «Когда народ угнетен, он сознает возможность освобождения только тогда, когда накопил силы, позволяющие добиться перемен». Он не раз напоминал, что богатая Америка белых слишком бедна духом, чтобы по доброй воле дать гражданские права обездоленной Америке черных. Поэтому он и его друзья копили силы, хотя и не были сторонниками крайних мер. Напротив, Мартин Лютер Кинга называли «апостолом борьбы без насилия». Ему казалось, что мирные марши на Вашингтон скорее дадут гражданские права неграм, чем вооруженные схватки на улицах. Он и нынешним апрелем собирался возглавить поход бедняков в американскую столицу, чтобы не покидать ее до тех пор, пока не будут удовлетворены требования «работы или средств к жизни». А на отказ властей пойти навстречу таким требованиям хотел ответить лишь «массовыми актами гражданского неповиновения».

О, каким взрывом праведного гнева встретили американские расисты мирную программу негритянского пастора! Отцы городов начали стягивать полицию к негритянским гетто. Спешно испытывали новые виды оружия для уличных боев. Составляли планы битв. Склонялись над штабными картами. Вот одна из их реляций, заимствованная из журнала «Юнайтед Стейтс нью энд Уорлд рипорт»: «Полиция готовится к бою. То же самое делают национальная гвардия и армия Соединенных Штатов. Национальная гвардия, численный состав которой увеличился на двенадцать тысяч человек, проходит специальную подготовку. Армия выделила для подавления бунтов семь оперативных групп общей численностью в пятнадцать тысяч человек. Снаряжение хранится на складах, расположенных в важных стратегических районах. Разработаны планы быстрой переброски боевых сил к очагам беспорядков».

Вчитайтесь в эти строки. Они повествуют языком карателей об «американском образе жизни». Правители стра-

ны, твердящие о «войне с бедностью», собираются вести ее, как видно, основательно — с помощью пуль и ручниц. Крупнейшая капиталистическая держава мира оценивалась штыками против собственных граждан. Оценилась лишь потому, что они черные, лишь потому, что хотят равных прав с белыми. И это называют «великим обществом», которому должны якобы завидовать другие народы! Понстине беспределен цинизм палача, приглашающего простодушную публику поторопиться на эшафот...

Негритянский пастор Мартин Лютер Кинг, подобно своему тезке из времен далекой германской старины, хотел быть реформатором. Американская действительность сделала его борцом. Он посвятил себя борьбе за свободу американских негров, но он понимал, что свобода на земле неделима. «Убивать в несправедливой войне и разрушать другую страну (Вьетнам — Н. П.), — говорил д-р Кинг, — это отнюдь не способ достижения гражданских прав». Поэтому он требовал прекращения агрессии Соединенных Штатов во Вьетнаме. Поэтому он настаивал на скорейшем возвращении домой американских солдат. Поэтому он честно и прямо осуждал любого захватчика, любого интервентов, где бы они ни посягали на независимость других народов, — в Юго-Восточной Азии, на Ближнем Востоке, в Африке или Латинской Америке. Чтобы достичь мира на Ближнем Востоке, предупреждал он, «придется отдать обратно завоеванные Израилем территории». Он знал: не только свобода, а и мир неделимы.

Д-р Кинг сел добрую волю, но пожал злобу и ненависть расистов. Выстрел в Мемфисе лишил Америку выдающегося гражданина, а американских негров — выдающегося лидера. Однако ни в Теннесси или Алабаме, ни во Вьетнаме или Синайской пустыне выстрелами не ослабить воли народов к свободе и социальной справедливости. Пытаюсь узаконить «право на убийство», американские и иные империалисты расписываются лишь в собственном бессилии.

Жизнь и смерть д-ра Кинга — это американская трагедия. Убийцы хотели бы ее сделать вечной. Но придет день, и передовые граждане Соединенных Штатов положат ей конец. На стороне этих мужественных граждан — пробуждающаяся совесть Америки. На их стороне — наши горячие симпатии.

Н. ПОЛЯНОВ.

лося, што сніцца неверагодны сон. Яе ж таксама вялі расстрэльваць. Яна бачыла, як ляцела ў яе маленькая куля...

Яна яшчэ раз ушыкнула сябе... Балюча. Паспрабавала падняцца і не змогла. На яе нагах ляжаў мужчына ў шапцы-вушанцы і лапленых шэрых валёнках. Сабраўшы ўсе сілы, Надзя адпхнула яго. Цела мужчыны цяжка спаўзла ўніз, з галавы звалілася шапка.

«Што рабіць? Што гэта такое?» Надзя ніяк не магла зразумець усё да канца... Так — іх вялі... Па іх стралялі... Яна помніць, добра помніць. Ёй і Ваню загадалі: «Кругом!». Яна пачала паварочвацца... Ваня забіты... Усе забіты... А яна — жывая. Відаць, за нейкую долю секунды да аўтаматнай чаргі ў яе падагнуліся ногі і яна ў беспрытомнасці паляцела ў роў.

Надзя абмацала сябе. Нідзе не баліць. Рукі згінаюцца. Ногі таксама. Значыць, нават не параненая. Толькі ўся ў крыві. У чужой... Абапёрлася рукамі. Села... І адрозу ж спахалілася: «Што я раблю? А раптам немцы прыйдуць ці паліцаі... Заўважце...» Яна стаілася між трупай.

Ваня... Ваня... Яна не ведала нават яго прозвішча. Проста Ваня. Ленінградзец. З дзетдома. Вось і ўсё. Думала, што яшчэ не раз будзе выконваць заданні, будучы прабірацца ў Віцебск... Ужо ніколі ён не падставіць ёй сваё плячо, не стывае, не папярэзіць...

Надзі станавілася жудасна ад думкі, што яна ляжыць сярод мёртвых, у магіле. Адна. Жывая. Адна, якая можа падняцца, пайсці. А вакол дзесяткі забітых. І маладых, і старых. І Ваня...

Час цягнуўся марудна. Вечар нібы не хацеў надыходзіць, і над зямлёю вісеў шэры паўзмрок... Надзя замёрзла. Яе калаціла і ад холаду, і ад жудасці, і ад нецярплівасці. Хутчэй бы выбрацца з рова... Хутчэй бы да сваіх... Яна верыла, што цяпер ужо не пападзеца, дойдзе, дапаўзе. Толькі б наступіла цемра.

Ужо на самым змярканні ўверсе пачуліся галасы. Надзя трошкі расплюшчыла вочы — і прама над сабой убачыла чатыры постаці. Адзін быў у афіцэрскай фуражцы, астатнія ў зімовых шапках. Яны аб нечым улаўголася пагаварылі, той, у афіцэрскай фуражцы, нахіліўся, паглядзеў у роў, і — Усе пайшлі... Надзя спалохалася: а раптам прывядуць новых на расстрэл ці прыйдуць засыпаць роў... Але варушыцца пабаялася і засталася ляжаць. Ішлі мінулы — наверх нічога не паказваўся.

Ноччу Надзя выбралася з рова, хаваючыся за кусты, пачала прабірацца да чыгункі, доўга пятляючы па лесе, выйшла на межанскі бальшак. Аб-

ліваючыся потам, падбегам спяшала да сваіх. Па лесе. Адна. І не баялася ні ваўкоў, ні цемры. Яна цяпер нічога не баялася...

Пад раніцу Надзя наткнулася на партызанскі пост. Яе аклікнуў малады незнаёмы партызан, Яна стомлена і радасна села проста на зямлю і папрасіла:

— У штаб мне... Да Дз'ячкова...

Партызан недаверліва перапытаў:

— Куды?.. Куды?..

— У штаб, да Дз'ячкова, — паўтарыла Надзя. — Я свая. З задання...

Партызан пастаяў над ёю, падумаў, потым адышоўся і гукнуў:

— Мікола!.. Хадзі хутчэй!..

Ён не дагаварыў — з-за кустоў вынырнуў Мікола Буцілёў, весела пацікавіўся:

— Што, зноў мядзведзь паказаўся? Страляй яго... — і ўбачыў Надзю, кінуўся да яе: — Надзя! Ты?

Яна слаба ўсміхнулася: — Я... Я...

— Што з табою? — Мікола падняў яе з зямлі. — Ты ўся ў крыві...

— Нічога. Гэта чужая... — і раптам на ўвесь голас разрыдалася: — Ваня...

Мікола трымаў яе за плечы і не ведаў, што рабіць. Суцяшаць? Як? Ён не ўмеў суцяшаць і толькі прасіў:

— Не трэба, Надзя, не трэба... Пайшлі... Пайшлі... Там чакаюць... Трымайся...

У штабе быў адзін Скуматаў.

Надзя стала перад ім навязжы:

— Таварыш начальнік штаба... Заданне...

Скуматаў замахаў рукамі: — Не трэба, не трэба... Ведаю. Сядзі, раскажы ўсё.

Надзя бяссільна апусцілася на лаўку, нібы сама сабе мармычучы:

— Выканалі... Заданне выканалі... Усё зрабілі... Не выдалі нічога...

— Што з ёй? — трывожна папытаў Скуматаў Буцілёва.

— Не ведаю, таварыш начальнік штаба, — паціснуў плячыма Мікола. — У крыві ўся... Калоціцца, як у ліхаманцы...

— Ваня... Ваня... — Надзя застагнала. — Забілі... Гады, гады... Ваня. Не трэба... Не памірай... Ваня...

Скуматаў пакратаў яе лоб, асцярожна паклаў на лаўку.

— Трызіць... У агні ўся... Буцілёў, хученька па доктарал

Надзя пачула, паднялася, хістаючыся, зрабіла некалькі крокаў.

— Не трэба доктара, не трэба. Позна. Яго ў галаву, у скроню... Забілі...

Скуматаў узяў яе за рукі, кінуў Буцілёва — ну, бяжы, не стой! — паклаў на лаўку і накрыв сваёй ватоўкай.

(Працяг будзе).

У ГАСЦЯХ І ДОМА

Паводле рускіх звычаяў у госці не ходзяць з пустымі рукамі. А тым больш, калі ў госці даводзіцца плысці, ляцець або ехаць. І саставы, цеплаходы, самалёты адпраўляюцца ў дарогу загрузанымі поўнасцю. Яны вязуць станкі і машыны, макеты заводаў і фабрык, вырабы шырокага спажывання і сувеніры. Вязуць у розныя краіны, на розныя кантыненты, каб паказаць і раскажаць, як жыве Краіна Саветаў.

Гэты расказ атрымліваецца год ад году ўсё больш цікавым. Сведчанне таму — шматлікія ўзнагароды і прызы аўтарытэтных журы, шматлікія запісы ў кнігах водгукі. Толькі ў мінулым годзе на розных выстаўках савецкія экспанаты заваявалі 51 залаты медаль. Пачатак гэтага года таксама аказаўся залатым: 21 вышэйшую ўзнагароду атрымалі нашы вырабы на традыцыйнай веснавой выстаўцы ў Лейпцыгу.

Гэтым летам буйнейшая савецкая экспазіцыя разгорнецца ў самай вялікай выставачнай зале Лондана Эрлс Корт. На плошчы ў 15 000 квадратных метраў будуць паказаны традыцыйныя

экспартныя тавары, экспанаты, якія паказваюць дасягненні айчынай прамысловасці і навукі ў вобласці станкабудавання, хіміі, электронікі, ядзернай фізікі... Савецкія станкі і інструменты адпраўяцца на выстаўку ў Парыж, а нафтавае і хімічнае абсталяванне — у Будапешт. Разнастайныя экспазіцыі будуць разгорнуты ў Аўстрыі, Італіі, Афганістане.

У нас у краіне дзесяткі краін пакажуць свае апошнія дасягненні ў вырашэнні праблем сучаснага горада («Інтэрбытмаш», Масква, май), у развіцці рыбалоўства і апрацоўкі рыбы і морапрадуктаў («Інрыбпром», Ленінград, жнівень). Акрамя таго, у розных гарадах Савецкага Саюза адбудуцца галіновыя выстаўкі многіх краін. Цікавыя лічбы: ў 1946 годзе ў нас прайшла ўсяго адна замежная выстаўка, а ў 1966-м іх было ўжо 83.

Усе гэтыя лічбы і факты паведаміў старшыня прэзідыума Усесаюзнай гандлёвай палаты М. Несцераў на прэс-канферэнцыі для савецкіх і замежных журналістаў.

І. ЦЫГАНОВ.

ПЕРАМОЖЦЫ КОНКУРСУ

Беларуская савецкая кніга. Разам з рэспублікай яна прайшла свой 50-гадовы шлях ад таных, надрукаваных на дрэнай паперы кніжак, да раскошных, выдатна аформленых выданняў. На сваёй мове чытаюць сёння беларусы не толькі творы Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, Ц. Гартнага, К. Чорнага, М. Танка, але і вершы Пушкіна і Маякоўскага, паэмы Байрана і Руставелі, раманы Талстога і Шалахава, п'есы Шэкспіра і Чэхава. На беларускай мове выдаюцца падручнікі, тэхнічная, сельскагаспадарчая, медыцынская літаратура, працы вучоных.

40 тысяч назваў кніг было выдадзена ў рэспубліцы за гады Савецкай улады, а іх тыраж склаў 458 мільёнаў экзэмпляраў. Толькі ў мінулым годзе ў Беларусі выйшла 1790 кніг і брашур тыражом амаль 21,5 мільёна экзэмпляраў.

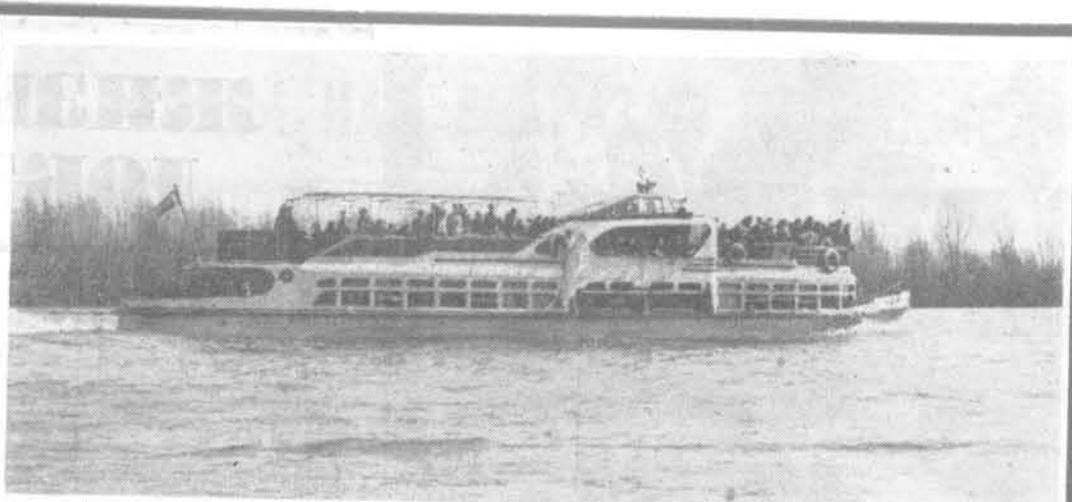
Нядаўна ў Мінску, у клубе Саюза журналістаў, экспанавалася выстаўка выданняў, выпушчаных у краіне да юбілею Вялікага Кастрычніка, а таксама кнігі і часопісаў, якія атрымалі дыпламы на IX Усесаюзным конкурсе па мастацкаму афармленню і паліграфічнаму выкананню. На гэты конкурс наша рэспубліка прадставіла 101 выданне, 22 з іх атрымалі дыпламы II ступені і заахвочвальныя прэміі. [У мінулым годзе беларускія выдаўцы мелі толькі 7 дыпламаў].

Начальнік аддзела выставак «Саюзкнігі» Мікалай Луданай, выступаючы на прэс-канферэнцыі ў сувязі з адкрыццём выстаўкі, даў высокую ацэнку мастацкаму выкананню беларускіх выданняў. Імёны такіх таленавітых мастакоў, як Б. Забораў і А. Кашкурэвіч, вядомы не толькі ў Саюзе, але і за яго межамі.

Сярод выданняў, адзначаных дыпламамі IX конкурсу, — чатырохтомнік твораў М. Танка, «З майго летапісу» Я. Коласа, «Перазовы» Н. Гілевіча, народная паэма «Тарас на Парнасе», паэма Я. Купалы «Курган» — на беларускай, рускай і украінскай мовах, якая ў 1967 годзе атрымала дыплом Францішка [Георгія] Скарыны, альбом «Брэст», дзіцячы часопіс «Вясёлка». У гэтым конкурсе, у якім прымалі ўдзел усе выдавецтвы краіны, Беларусь заняла чацвёртае месца.

Кнігі, сабраныя на стэндах выстаўкі, — яркае сведчанне высокага майстэрства савецкіх паліграфістаў. Выданні для дзяцей, камплекты мастацкіх рэпрадукцый, альбомы, творы класікаў і сучасных пісьменнікаў — усяго 400 назваў лепшых кніг і часопісаў убачылі мінчане на выстаўцы. Асабліваю цікавасць у наведвальнікаў выклікалі кніжкі-малюткі. «Вершы» Я. Купалы і Я. Коласа, выпушчаныя Мінскім паліграфкамбінатам і выдавецтвам «Беларусь», пабілі ўсе рэкорды па памерах: кожны з тамоў не больш пачка запалак. Гэтае выданне вы і бачыце на нашым здымку.

Т. РЭУТОВІЧ.

На рэках Гомельшчыны пачалася навігацыя. НА ЗДЫМКУ: пасажырскі цеплаход на рацэ Сож. Фота Ч. МЕЗІНА.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Валерий МОСКАЛЕНКО

СЛОВО О СЛАВЕ

Не знаю, что первично, что
вторично:
«Славяне!» «Слава!» Да не
в этом суть!
Важнее, что слова и
лаконичны,
и искренни, и ласковы
чуть-чуть.

Родство их велико и не
случайно:
из всех понятий близких
и святых
панятие «славяне»
изначально,
как изначально честь
и слава их.
Немеркнущая слава
славянина
качалась на луке его седла
от Куликова поля
и отныне

в космический корабль
за ним вошла.

Себя славяне славили
делами.
Нас запах шовинизма
не пьянил:
так нас учил, передавая
знамя,
наш Ленин — настоящий
славянин.

Мікола ЧАРНЯЎСкі

ПІСАЎ ЗЯМЛЯК

Памяці Максіма
БАГДАНОВІЧА

Пісаў зямляк,
Адтуль, з-за акіяна.
Адзінай просьбай мой
зямляк гарэў:
Яму пласцінку з песняю
жаданай
Прасіў ён выслаць
Як мага скарэй.

«Сардэчных песень тут даўно
не чуў я,
А песня краю роднага майго
Мелодый любога зачаруе,
Яна радзіма для мяне ўсяго.
Я не дарма прашу,
Я вам у меру
Даларамі, рублямі заплачу,
Бо хоць у думках
З «Зоркаю Венерай»
Я на Радзіме пабываць
хачу».

Пласцінку я паслаў у край
далёкі,

З душою шчырай,
З радасцю паслаў.
І ў бандэроль,
Нібыта незнарокам,
Лісток з радкамі гэтымі
паклаў:
«Я платы браць з цябе,
зямляк, не меўся,
Аб ёй нікому ты не гавары,
Бо ён, паэт, сваіх народу
песень
Не прадаваў,
Ад сэрца іх дарыў».

ВЫПАДАК НА ЛЫЖНІ

Ва ўральскай вёсцы Малінава група школьнікаў катавалася на лыжах з гары. Беручы прыклад з горналыжнікаў, дзеці наладзілі на самым крутым месцы спуску «слабамую трасу». Яны ўтыкнулі ў снег астрыём уверх дзве лыжныя палкі і на вялікай хуткасці праскокнулі паміж імі...

Хацелася авалодаць такім майстэрствам і дванаццацігадовай Галі Голубевай. Пралятаючы «слабамыя» вяхі, яна наткнулася на адну з палак, і тая, быццам піка, праткнула цела дзяўчынкі.

Была патрэбна тэрміновая аперацыя. А да раённага цэнтра — Турынскай Слабады два кіламетры па ўхабістай дарозе. Галю на санках павезлі ў раён. Па дарозе яе сустрэла машына хуткай дапамогі з раённай бальніцы.

У гэты час сігнал бедства перадалі ў Свядлоўск на станцыю санітарнай авіяцыі. Неадкладна, нягледзячы на складаныя метэаралагічныя ўмовы, пачалі рыхтаваць са-

малёт да вылету. На дапамогу дзяўчынцы вылецеў спецыяліст: дацэнт Свядлоўскага медыцынскага інстытута Зоя Шувалава, асістэнт Георгій Казекоў, анестэзіёлаг Алег Краніўка.

У раённай бальніцы Турынскай Слабады разам з урачом Валерыем Ярэмкам медыкі з абласнога цэнтра сталі да аперацыйнага стала.

Маленькая пацыентка знаходзілася ў цяжкім шоку. Палка, праткнуўшы дзяўчынку, увайшла ва ўнутраную паверхню правага сцягна і выйшла пад правай лапаткай. Яна «праскочыла» з такой сілай, што сантыметраў на дваццаць высунулася з-пад лапаткі. На сваім шляху яна нанесла шмат пашкоджанняў органам брушной поласці. Адылося масіўнае кровазліццё ў вобласці ныркі і ў калянйркавай клятчатцы.

Адным з самых адказных і небяспечных момантаў аперацыі з'явілася выдаленне палкі. З найвялікшай пера-

сцярогай яе вынулi з цела. Галю мужна перанесла ўсе выпрабаванні, але стан яе заставаўся цяжкім. Цяпер многае залежала ад догляду.

Урачы вырашылі змясціць дзяўчынку ў спецыялізаваную клініку. Загадчыца дзіцячага хірургічнага аддзялення Свядлоўскай гарадской клінічнай бальніцы Данія Сагутдзінава вылецела ў Турынскую Слабоду па Галю. Станцыя санітарнай авіяцыі ў другі раз прадставіла самалёт для дзяўчынкі.

У Свядлоўску Галю змясцілі ў спецыяльную пасляаперацыйную палату, абсталяваную апаратурай для догляду за цяжкахворымі. У такіх палатах арганізаваны пастаянны дзяжурны пост урача і сястры.

Праз паўтара месяца пасля трагічнага выпадку на лыжні Галю Голубева выпісалася з бальніцы. Цяпер яна зусім здаровая.

Л. БУТОРЫНА.
АДН.

Г У М А Р

— Скажыце, афіцыянт, ваш аркестр выконвае пажаданні наведвальнікаў рэстарана?
— Абавязкова.
— Тады скажыце ім, каб яны гадзіны паўтары пагулялі ў карты.

Журналістка, аглядаючы турму, пытаецца ў зняволеннага:
— Вас, відаць, прывяла сюды любоў да гарэжкі?

— Дзе там? Няўжо вы думаеце, што тут можна дастаць хоць кроплю алкаголю?

— Скажы мне, дарагі, што сказаў бацька, калі ўпаў з лесвіцы? — спытала маці свайго маленькага сына.

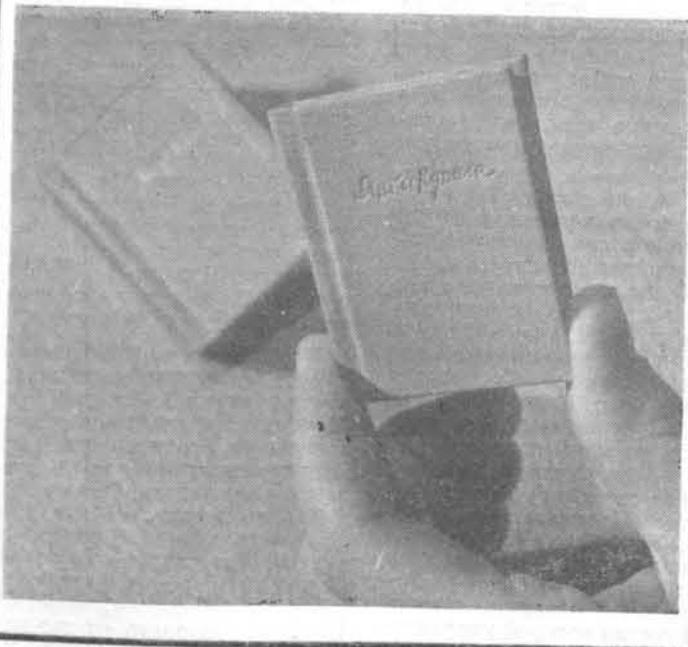
— Ляўнку прапусціць? — запытаўся сын.
— Абавязкова, дарагі.
— Тады нічога.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77 6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.

ТЭЛЕФОНЫ:

СПОРТ

ПЕРШАЯ — САМУСЕНКА

Кубак БССР па фехтаванні знаходзіць усё новых і новых паклонніц сярод мацнейшых спартсменаў нашага кантынента. Восем і на сёлетнія спаборніцтвы ў сталіцу Беларусі прыехалі мацнейшыя фехтавальшчыцы з Масквы, Эстоніі, Венгрыі, Польшчы, Швецыі, Румыніі, ГДР. Спартсменкі Беларусі былі прадставлены дзвюма камандамі.

49 фехтавальшчыц пачалі асабістыя спаборніцтвы. У фінале, дзе павінен быў вырашыцца лёс Кубка Беларусі, выйшлі толькі шэсць рапірыстак. Сярод іх былі тры мінчанкі — экзэмпіёнка свету Т. Самусенка, А. Новікава і С. Алыка, шведка К. Пальм, полька Э. Цымерман і румынка А. Ене. Таццяна Самусенка выдатна правяла фінальныя баі і ўпершыню заваявала Кубак Беларусі. Другое месца дасталася таксама беларускай спартсменцы Алене Новікавай.

Затым пачаліся камандныя баі. І першыя ж падымкі прынеслі нечаканы вынік. Зборная Масквы складала зброю перад полькамі — 7:9. Затым масквічкі прайграюць і першай

камандзе нашай рэспублікі — 5:11 і выбываюць з барацьбы. А ў складзе ж гэтай каманды выступалі фехтавальшчыцы са зборнай каманды краіны.

У фінальнай сустрэчы рапіры скржжавалі спартсменкі першай каманды БССР і Румыніі. Румынкі перамаглі. Яны і заваявалі пераходны прыз. На другім месцы спартсменкі першай каманды Беларусі. Трэцяе месца заваявалі дзяўчаты з Венгрыі.

Нападаючы мінскага «Дынама» Міхаіл МУСТЫГІН — лепшы бамбардзір XXIX чэмпіянату СССР па футболе.
Фота К. ЯКУБОВІЧА.

